

ΔΑΝΕΙΑ σε
ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΦΡΑΓΓΚΟ

Θεωρητική και πρακτική προσέγγιση

Άγγελος Π. Μπώλος (Angelos P. Bolos)
Δάνεια σε Ελβετικό Φράγκο
Swiss Franc Loans
Schweizer Franken Kredite

Τίτλος: ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΦΡΑΓΚΟ

Επιμέλεια - Διόρθωση: Εμμανουήλ Κορνηλάκης
Σχεδιασμός Εξωφύλλου: Ρεβέκκα Βιτσαξάκη
Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Θάνος Τσιούσης
Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία: Proforma ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Copyright ©: Άγγελος Π. Μπώλος
Copyright © 2016: Εκδόσεις Διπλογραφία

Σύμφωνα με τον ν. 2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία, απαγορεύεται η αναπαραγωγή μέρους ή όλης της έκδοσης, η μεταφορά σε οποιοδήποτε ηλεκτρονικό αποθηκευτικό σύστημα ή αναμετάδοση με οποιασδήποτε μορφής ηλεκτρονικά, μηχανικά, φωτοτυπικά ή άλλα μέσα, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

ISBN: 978-618-5198-12-1

Εκδόσεις Διπλογραφία
Βοσπόρου 65, 142 34, Ν. Ιωνία
Τ 210 27 18 547
email: info@diplographia.gr
www.diplographia.gr

ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΠΩΛΟΣ
Επικ. Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
Δικηγόρος

ΔΑΝΕΙΑ σε ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΦΡΑΓΚΟ

Θεωρητική και πρακτική προσέγγιση

ΟΙ ΚΡΙΣΙΜΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ – Η ΡΗΤΡΑ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟ-
ΤΙΜΙΑΣ – Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ – ΑΘΕΜΙΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ – ΕΥ-
ΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ – ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕ-
ΤΡΑ – ΤΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ – ΑΝΑΚΟΠΗ ΚΑΙ ΑΙΤΗΣΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ – ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
ΤΟΥ Ν. 3869/2010) – ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ – ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

ΔΙΠΛΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΦΙΑ

*Πολλά καὶ ἀνόσια περὶ τῶν πολλῶν νόμισμα γέγονεν
Πλάτωνος Πολιτεία, Βιβλίο Γ, 416E-417A*

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Το τελευταίο χρονικό διάστημα, η ελληνική κοινωνία άρχισε να ανακαλύπτει σταδιακά μια έννοια, η οποία πριν από μερικά χρόνια, ειδικά δε πριν από το 2006, ήταν παντελώς άγνωστη στο ευρύ (τραπεζικό) καταναλωτικό κοινό: «Τα δάνεια σε ελβετικό φράγκο». Η έννοια αυτή συναντάται πλέον σε καθημερινή σχεδόν βάση στα έντυπα και ηλεκτρονικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), ενώ οι σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις από τη χορήγηση των εν λόγω δανείων απασχόλησαν επανειλημμένα το ελληνικό κοινοβούλιο και την πολιτική ζωή του τόπου, αποτελώντας μάλιστα ένα από τα θέματα της προεκλογικής εκστρατείας των «μεγάλων» κομμάτων στις πρόσφατες εθνικές εκλογές.

Μολονότι τα συγκεκριμένα δάνεια χορηγήθηκαν στην Ελλάδα για την κάλυψη στεγαστικών κυρίως αναγκών κατά την περίοδο 2006-2009, η εμφάνιση των «προβλημάτων» που ενυπάρχουν σε αυτά κατά την παρούσα χρονική στιγμή, αρκετά δε χρόνια μετά τη συνομολόγησή τους, φαίνεται να έχει δημιουργήσει εύλογες απορίες και ερωτήματα στον αδαή περί τα χρηματοπιστωτικά. Όμως, ο χρόνος ανάδειξης των κρίσιμων νομικών ζητημάτων διασυνδέεται αναπόδραστα με την ίδια τη φύση της συναλλαγής, δηλαδή τη χορήγηση ενός δανείου σε ξένο νόμισμα, εν προκειμένω σε ελβετικό φράγκο.

Ασφαλώς, ο δανεισμός αυτού του είδους δεν αποτελεί πανάκεια ούτε νεοτερισμό για τη χρηματοπιστωτική αγορά, καθώς τα δάνεια σε ξένο νόμισμα επανεμφανίζονται ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς και την εκάστοτε πορεία των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Όμως, οι εν λόγω δανειακές

συμβάσεις χαρακτηρίζονται από τη δική τους αρχιτεκτονική και «κρύβουν» σημαντικές ιδιαιτερότητες για τους λήπτες τους, δεδομένου ότι η επιλογή τους είναι συνδεδεμένη –πέρα από τις σχετικές συμφωνίες για τους επιτοκιακούς δείκτες– με μια σειρά από κινδύνους, οι οποίοι ενδέχεται να επιδράσουν με αρνητικό τρόπο στις περιουσιακές τους θέσεις. Τούτο άρχισαν να αντιλαμβάνονται οι δανειολήπτες ελβετικού φράγκου σταδιακά, όταν οι συνέπειες του «συναλλαγματικού κινδύνου», όπως αυτός αποτυπώνεται στη διακύμανση της αξίας του ενός νομίσματος προς το άλλο (EUR/CHF), αποτυπώθηκαν στην κατακόρυφη αύξηση της μηνιαίας δόσης και στην αντίστοιχη αύξηση του (άληκτου) κεφαλαίου του δανείου τους.

Θίγοντας με τα ανωτέρω ένα μόνο κρίσιμο μέρος της προβληματικής των δανείων σε ελβετικό φράγκο, το οποίο αποτελεί όμως τον πυρήνα της νομολογιακής διαμάχης μεταξύ των δανειοληπτών CHF και των τραπεζών χορήγησης, η παρούσα μονογραφία αποπειράται για πρώτη φορά στην ελληνική επιστημονική βιβλιογραφία αφενός μεν να αναδείξει με κριτικό τρόπο τα ανακύπτοντα νομικά ζητήματα της χορήγησης των εν λόγω δανείων, αφετέρου δε –απευθυνόμενη και στον νομικό της πράξης– να αξιοποιήσει με συστηματικό τρόπο το σύνολο των γνωστών έως σήμερα αποφάσεων της νομολογίας σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο, προκειμένου ο εφαρμοστής του δικαίου, δικαστής και δικηγόρος, να διευκολυνθεί στην άμεση ανεύρεση λύσεων στα ερωτήματα που καθημερινά ανακύπτουν στην πράξη για τα εν λόγω δάνεια.

Η συγγραφή της παρούσας μονογραφίας κατέστη δυνατή με τη συνδρομή και την πολύπλευρη υποστήριξη ανθρώπων, στους οποίους επιθυμώ να εκφράσω από τη θέση αυτή τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου. Πρώτα και κύρια, θα ήθελα εκφράσω τις ξεχωριστές μου ευχαριστίες στον Καθηγητή Εμπορικού και Οικονομικού Δικαίου του Παντείου Πανεπιστημίου κ. *Βασίλειο Δούβλη*, για την ουσιαστική και αδιάλειπτη υποστήριξη που μου

παρείχε με γενναιοδωρία από την αρχή της πανεπιστημιακής μου πορείας και μέχρι σήμερα, αλλά και για τις πολύτιμες επιστημονικές του συμβουλές στο πλαίσιο και του παρόντος συγγραφικού εγχειρήματος. Πολλές ευχαριστίες προσήκουν στον κ. *Δημήτρη-Παναγιώτη Τζάκα*, Δ.Ν. – Δικηγόρο, για τον γόνιμο επιστημονικό διάλογο και τις εύστοχες επισημάνσεις του σε ζητήματα της συνολικής προβληματικής, όπως επίσης και στην κ. *Μαρία Μακρή*, Δικηγόρο (ΜΔΕ) και στην κ. *Μάγδα Παβλικόβσκα*, Δικηγόρο (ΜΔΕ), για την πολύτιμη αρωγή τους κατά τη συλλογή, κατηγοριοποίηση και επεξεργασία της πλούσιας εθνικής και ενωσιακής νομολογίας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω επίσης στις εκδόσεις «ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ» και ιδίως στον κ. *Γεώργιο Κόντο* και τους συνεργάτες του, για την άριστη συνεργασία και την επιμελημένη και καλαίσθητη παρούσα έκδοση. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω και αυτή τη φορά από καρδιάς την οικογένειά μου και τους πιο στενούς μου ανθρώπους, για την υπομονή τους και την ανεκτίμητη καθημερινή τους συμπαράσταση.

Αθήνα, Ιούλιος 2016
Άγγελος Π. Μπώλος

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος	ΙΧ
Περιεχόμενα	ΧΙΙΙ
Συντομογραφίες	ΧΙΧ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΕΛΒΕΤΙΚΟ ΦΡΑΓΚΟ

Οικονομική λειτουργία και κρίσιμοι συμβατικοί όροι των δανείων σε CHF

§1. Δάνεια σε ελβετικό φράγκο.....	1
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Το πρόβλημα της χορήγησης δανείων σε CHF	1
II. Το επιτρεπτό της χορήγησης δανείων σε ξένο νόμισμα – Η διαχρονική διαμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου.....	9
III. Οι ιδιαιτερότητες των δανείων σε ελβετικό φράγκο.....	15
1. Η οικονομική λειτουργία των επίμαχων δανειακών συμβάσεων υπό το πρίσμα της μεταβλητότητας EUR/CHF	15
2. Ο δανειολήπτης ελβετικού φράγκου ως επενδυτής αποδόσεων (<i>carry trader</i>).....	20
IV. Η σύμβαση χορήγησης δανείου σε CHF ως επενδυτική υπηρεσία - Η νομολογία <i>Banif Plus Bank</i> και η μη εφαρμογή της MiFID	25
V. Οι δανειολήπτες ελβετικού φράγκου ως καταναλωτές.....	28
1. Υπαγωγή των δανειοληπτών CHF στην έννοια του καταναλωτή	28
2. Το πρότυπο του καταναλωτή και οι δανειολήπτες CHF.....	33
§2. Οι κρίσιμες ρήτρες (ΓΟΣ) των δανειακών συμβάσεων σε CHF.....	35
I. Η ρήτρα επιτοκίου LIBOR	36
II. Η ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας EUR/CHF	39
III. Η ρήτρα «ανάληψης» του συναλλαγματικού κινδύνου.....	41
IV. Οι ρήτρες καθορισμού διαφορετικής ισοτιμίας.....	42
V. Η ρήτρα υπολογισμού έτους 360 ημερών επιτοκίου CHF LIBOR.....	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΑΘΕΜΙΤΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Υποχρεώσεις προσυμβατικής ενημέρωσης και αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη χορήγηση δανείων σε ελβετικό φράγκο

§3. Δάνεια σε ελβετικό φράγκο και υποχρεώσεις προσυμβατικής ενημέρωσης βάσει της ΠΔΤΕ 2501/2002.....	47
I. Εισαγωγή στο κανονιστικό πλαίσιο	47
II. Η τυποποιημένη προστασία του «συναλλασσόμενου» πελάτη.....	50
1. Στεγαστικά δάνεια / Καταθετικά προϊόντα.....	51
2. Οι συμπληρωματικές οδηγίες της ΤτΕ για τα δάνεια σε ξένο νόμισμα.....	52
3. Οι ενέργειες συμμόρφωσης των τραπεζών	54
III. Πλημμελής εφαρμογή των διατάξεων της ΠΔΤΕ 2501/2002	57
1. Οι κυμαινόμενες θέσεις της νομολογίας.....	57
2. Η «τυποποίηση» της παρεχόμενης πληροφόρησης και η ΑΚ 288.....	61
§4. Δάνεια σε ελβετικό φράγκο και αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.....	64
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για την Οδηγία 2005/29/ΕΚ.....	64
II. Υπαγωγή των δανειοληπτών CHF στη «στενή» έννοια του καταναλωτή.....	67
III. Οι εμπορικές πρακτικές των πιστωτικών ιδρυμάτων στα δάνεια CHF.....	70
1. Ο προσδιορισμός της «παραπλανητικής πράξης» ή/και «παραπλανητικής παράλειψης.....	72
2. Η εμπορική επικοινωνία των δανείων CHF από τις τράπεζες	74
α. Η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων των επίμαχων δανείων ως κύρια στόχευση της εμπορικής επικοινωνίας των τραπεζών.....	76
β. Η παράλειψη ενημέρωσης για ουσιώδεις πληροφορίες	85
3. Η ουσιώδης στρέβλωση της οικονομικής συμπεριφοράς των δανειοληπτών	91
IV. Η διασύνδεση της αθέμιτης εμπορικής πρακτικής με τον έλεγχο της καταχρηστικότητας ενός ΓΟΣ.....	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΙΜΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

*Έλεγχος αδιαφάνειας της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας
και άλλων ΓΟΣ των δανειακών συμβάσεων σε ελβετικό φράγκο*

§5. Η αρχή της διαφάνειας και τα δάνεια σε ελβετικό φράγκο.....	101
I. Η <i>ratio</i> της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ	101
II. Η διαφάνεια των συμβατικών όρων ως αυτόνομο κριτήριο καταχρηστικότητα.....	104
III. Η υπόθεση <i>Kásler</i> (C-26/13) για τα δάνεια σε ελβετικό φράγκο.....	110
1. Τα πραγματικά περιστατικά και οι κρίσιμες παραδοχές του ΔικΕΕ.....	111
α. Το κύριο αντικείμενο της σύμβασης	114
β. Η αδιαφάνεια του «μηχανισμού» μετατροπής.....	116
γ. Η πλήρωση του κενού.....	118
2. Η παγίωση της νομολογίας <i>Kásler</i> – Οι υποθέσεις <i>Matei</i> (C-143/13) και <i>Van Hove</i> (C-96/14).....	119
3. Ενδιάμεσο συμπέρασμα.....	123
§6. Κύριο αντικείμενο ελέγχου – Η ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας.....	125
I. Ο έλεγχος αδιαφάνειας της επίμαχης ρήτρας.....	125
II. Οι κυμαινόμενες θέσεις των ελληνικών δικαστηρίων – Συνέπειες.....	127
1. Υπέρ της αδιαφάνειας του ΓΟΣ.....	127
2. Κατά της αδιαφάνειας του ΓΟΣ.....	132
III. Οι αντίστοιχα αποκλίνουσες θέσεις της θεωρίας	135
IV. Αποτίμηση και προσωπική θέση.....	137
§7. Επιμέρους αντικείμενο ελέγχου – Οι λοιπές επίμαχες ρήτρες	150
I. Η αδιαφάνεια της ρήτρας αγοράς/πώλησης CHF.....	151
II. Η ρήτρα (αρνητικού) επιτοκίου LIBOR	152
§8. Η <i>de lege ferenda</i> εφαρμογή της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ για τη στεγαστική πίστη	154
I. Η γενική προσυμβατική ενημέρωση	156
II. Η εξατομικευμένη προσυμβατική ενημέρωση.....	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΩΝ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ

*Ασφαλιστικά μέτρα - Τακτική διαδικασία -
Ανακοπή και αίτηση αναστολής - Διαδικασία Ν. 3869/2010*

§9. Ασφαλιστικά μέτρα – Νομολογιακή αντιμετώπιση	163
I. Το αίτημα των ασφαλιστικών μέτρων.....	165
II. Η πιθανολόγηση των προβαλλόμενων ισχυρισμών	167
III. Οι κυμαινόμενες αποφάσεις των ασφαλιστικών μέτρων	169
1. Ικανοποίηση δικαιώματος	169
2. Επείγουσα περίπτωση ή επικείμενος κίνδυνος.....	171
§10. Τακτική διαδικασία – Νομολογιακή αντιμετώπιση.....	174
I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	174
II. Οι νομικές βάσεις της αγωγής (πλην καταχρηστικότητας)	176
1. Ανυπόσταση σύμβαση.....	177
2. Ακυρότητα της δανειακής σύμβασης	179
3. Αοριστία παροχής.....	182
4. Απρόοπτη μεταβολή συνθηκών.....	184
5. Πλημμελής εκπλήρωση των υποχρεώσεων ενημέρωσης.....	185
α. Ευθύνη κατά τις διαπραγματεύσεις.....	185
β. Αδικοπρακτική ευθύνη (ευθύνη παρέχοντος υπηρεσίες)....	187
6. Ευθύνη από αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.....	188
7. Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.....	189
§11. Ανακοπή και αίτηση αναστολής - Νομολογιακή αντιμετώπιση.....	191
I. Λόγοι ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής.....	191
II. Λόγοι ανακοπής σε αίτηση αναστολής εκτέλεσης.....	194
§12. Ο ν. 3869/2010 και οι υπερχρεωμένοι οφειλέτες δανείων σε CHF.....	197
I. Υπαγωγή των απαιτήσεων από CHF στη διαδικασία του ν. 3869/2010.....	199
II. Οι θέσεις της νομολογίας.....	201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΩΝ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ

Συλλογική Αγωγή - Ομαδική Αγωγή

§13. Η εν στενή εννοία συλλογική αγωγή στο παράδειγμα της ΠΠρΑθ 334/2016	205
I. Συλλογική αγωγή και καταχρηστικές ρήτρες.....	205
II. Η άσκηση της εν στενή εννοία συλλογικής αγωγής από το «ΙΝΚΑ/ΓΟΚΕ»	207
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	207
2. Η προστασία «των γενικότερων συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού».....	212
3. Η νομιμοποίηση του «ΙΝΚΑ/ΓΟΚΕ» και η πρόσθετη παρέμβαση του «ΣΥΔΑΝΕΦ»	218
4. Το απαράδεκτο (ορισμένων) αιτημάτων της ασκηθείσας συλλογικής αγωγής.....	221
5. Το αίτημα λήψης ασφαλιστικών μέτρων	225
III. Οι θέσεις της ΠΠρΑθ 334/2016 επί των κρίσιμων νομικών ζητημάτων	226
IV. Τα αποτελέσματα της απόφασης ΠΠρΑθ 334/2016.....	228
1. Τα αντιφατικά κεφάλαια του διατακτικού της απόφασης.....	229
α. Προστασία ευρύτερων καταναλωτικών συμφερόντων (συλλογική προστασία)	229
β. Προστασία ατομικών συμφερόντων (ατομική προστασία).....	230
2. Οι έννομες συνέπειες της απόφασης επί της συλλογικής αγωγής για τους δανειολήπτες ελβετικού φράγκου	232
α. Ιδιότυπη δεσμευτικότητα και όχι δεδικασμένο - Το «μαχητό» τεκμήριο της καταχρηστικότητας του ΓΟΣ στην ατομική δίκη.....	233
β. Χρόνος επέλευσης των συνεπειών.....	236
γ. Κανονιστικές αρμοδιότητες του Υπουργού Ανάπτυξης..	238
δ. Παραδεκτή υποβολή ένδικων βοηθημάτων για ατομική προστασία	242
§14. Η ομαδική αγωγή.....	244
I. Οριοθέτηση και διαφορές από τη συλλογική αγωγή.....	245
II. Έννομες συνέπειες για τους συμμετέχοντες	246

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΩΝ ΕΛΒΕΤΙΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ

Νομοθετικές ρυθμίσεις και λοιπές πρωτοβουλίες εντός και εκτός ΕΕ

§15. Δυνατότητες εξωδικαστικής επίλυσης	
στην ελληνική έννομη τάξη	249
I. Ο Συνήγορος του Καταναλωτή (ΣτΚ)	249
1. Η αρχική (μεμονωμένη) αντιμετώπιση του ζητήματος	251
2. Η συνολική αντιμετώπιση μέσω της συμβιβαστικής πρότασης του ΣτΚ	252
II. Ο Μεσολαβητής Τραπεζικών & Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΜΤΕΥ)	255
§16. Πρωτοβουλίες για εξωδικαστική επίλυση εντός και εκτός ΕΕ	256
I. Δικαιοσυγκριτική επισκόπηση	257
1. Κράτη-μέλη της ΕΕ εκτός Ευρωζώνης	257
α. Ουγγαρία	257
β. Πολωνία	258
γ. Κροατία	260
δ. Ρουμανία	261
2. Κράτη-μέλη της ΕΕ εντός Ευρωζώνης	262
α. Αυστρία	262
β. Ισπανία	264
γ. Γερμανία	264
3. Χώρα εκτός ΕΕ – Το παράδειγμα της Σερβίας	265
II. Εξωδικαστική επίλυση στην Ελλάδα	266
1. Οι εναλλακτικές προτάσεις	267
2. Αξιοποίηση της αμετάκλητης απόφασης ΠΠρΟδ 35/2015;	271
Βιβλιογραφία	275
Νομολογία	285
Νομοθεσία	293
Λημματικό Ευρετήριο	353